



# Odeessaancho Lade

Leveled



Kuni irkisaanchu maxaafi 'USAID'inni afi'nonni woxu irkonni 'Save the Children'i, Rosu Ministerenna Wodiidi Daga Dagoominna Manni Qoqqowu Mangiste Rosu Biiro mittimmate sumiimmenni qixxaawe attamamino.

2009 M.D



The CC By license lets others distribute, adjust, and build upon this work, for free or commercially, as long as credit is given to the original creation. However, any changes from the original must be indicated.

For more info please refer: <https://creativecommons.org/licenses/>



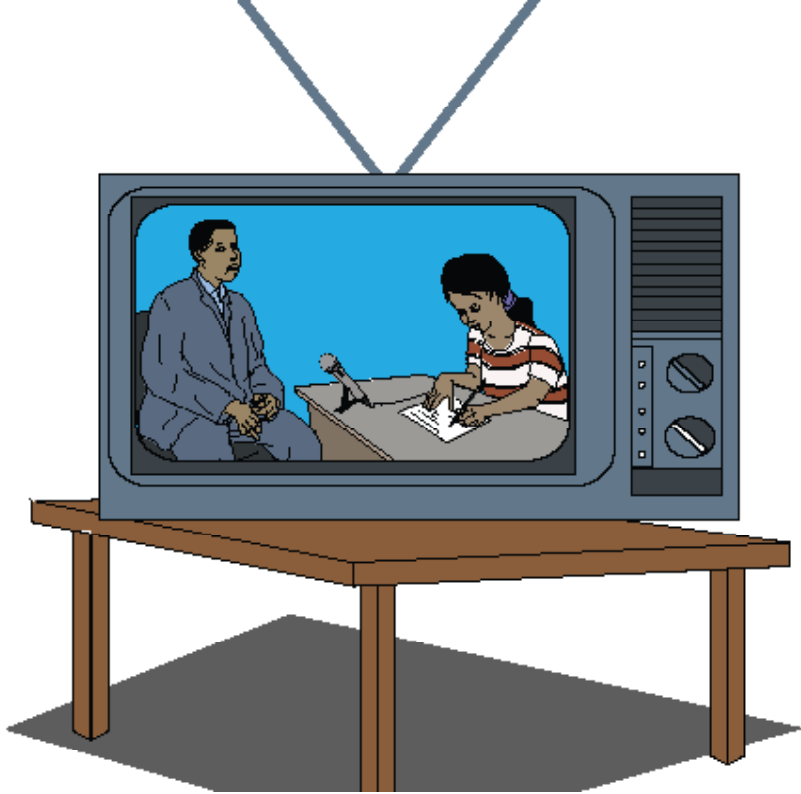
# Odeessaancho Lade

Kifile 4

Lamala 24







## Gafa Mite

### Lade Ayimma

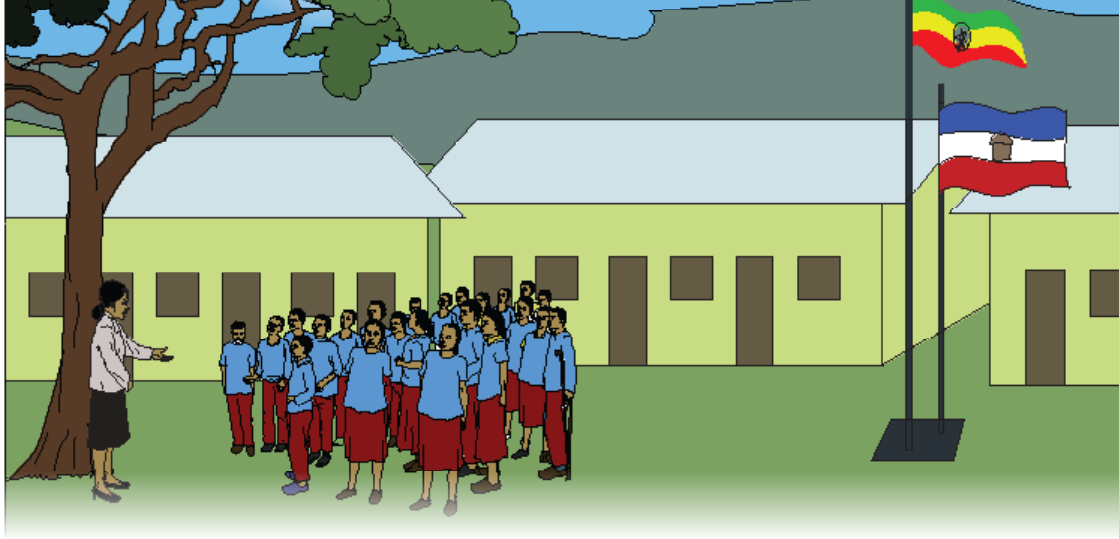
Lade Eegatoti ilante lophitinohu Alatta Wondi woradira ikke mittetenni tonaa lame kifile geeshsha rossinohuno Alatta Wondo katamahooti. Rosose jeefissinohu danchu guminni ikkino daafira yuniverste e'e rosate afidhino kaayyonni Adissaawu Yuniverstera odeessammetenna xaadooshshu golira digirete deerri roso rossino. Konni deerri roso jeefisse addi

addi darga odeessaanchimmate looso loosasenni  
konni raginni noose ogimma shiima ikkitinokkihura,  
Ingilizete Afiinni qajeelte afidhino egennonni Sidaamu  
Afiira qolte loosate hasattose lowote.

Lade Eegatoti rossino barera afidhino egennonni  
Itophiyu raadoonenna televizhiinera loossanni  
keeshshitino. Sidaamu daga afiisenni rosatenna  
loosate kaayyo afidhu kawa Sidaamu Afiinni noohu  
odeessaanchimmate deerri lopho leellishara lowo  
sharro assituri giddo mitte iseeti.

Konnira, noose halchonninna jawaantenni xaa  
yannara Wodiidi Qoqqowira odeessaanote qaritte  
ikkite massagaanchimmatenni loossanni no.

Konnirano, dadhote rosi odeessamme yannitte doogo  
ha'runsite lophitara lowo sharro assitanni leeltanno  
jawaata beettooti. Konni golira jawaantetenni  
odeessaancho ikkite loosate Sidaamirano Wodiidi  
dagarano umita meya odeessaancho ikkase lowo  
maalale ikkino coyeti.



## Gafa Lame

### Lade Rosu Mine

Lade luphiimu deerrinni rosse afidhino odeessammete tuqu xaadooshshi ragi egnonni lowo geesha egnantintota ikkasenni isewiinni egenno afi'rate halchannokkinku dino. Konnira Sidaamu Zoone hunda addi addi rosi mine tuqu xaadooshshi mayimma, odeessaanchimmate ragi illachanna tuqi-xaadooshshu danire rosaanote mashalaqqe eersitara koyisantino. Ise yaatto garinni, tuqu xaadooshshe yaa bitimaayyu xaadooshshe yaa ikkana kunino mannu mimmituwiinni mashalaqqe soorri'ranno buicho ikkasi egnantino. Konnirano, tuqu xaadooshshi lamu

daniho hakkuno budillaanchonna yannanniha ikkasi xawissanno.

Budillaancho tuqu xaadooshsheeti yinannihu mannu budunni ikkitino doogonni mashalaqqe adhannonna tareessanno doogooti. Kunino, addi addi doogonni ikke songote ofolle woy doogo ha'ranni odoo xa'mannote. Sidaamu daga garinni la'niro, "Baadiri mayi no?" yee songote hasaawa hanafate woy mannu hoshshosi garinni afi'rino mashalaqqe xa'mannotenna kulannote. Sidaamaho roore yannara egennantinoti hawarroote woy hashsha jawu nafara assinanni waaree egennantinote.

Waareennihu ofolle mashalaqqe soorri'ranno doogo ikkana doogaanchu fooliishshi'rino qarqarira mayi ikke galinoro woy hosinoro, "Baadi duduwi mayi hee'ri?" yee xa'matenni mashalaqqe adhanno. Yannite odoo adhinanni doogo kayinni, lowontanni tenne budillaancho doogonni baxxite egennantanno. Lawishshaho, mannu ikke hosinore woy galinore noo darga hee'renni qoonqonna misile afi'rino udiinnichinni afanno. Kunino, maccatenni macciishshe



woy noo ikkito illetenni lae badatenni reqeccantino addimma buuxi'rannote.

Budunninna yannite doogonni mashalaqqe afi'nanni gari mereero badooshshu hee'rirono, lamunku horo kayinni shiima assine la'nannita di''ikkiino. Budunni mashalaqqe afi'nanni doogo macciishshate aana irkidhinota ikkite mittuwiiinni wolunniwa sa'u bikkinni addimmase huluullo afidhinota ikkase digattanno.

Kunino, macciishshinore mittu woleho tareessi bikkinni qara mashalaqqe lexxitanni woy xe'anni daase gattannokkihuraati. Yannitte mashalaqqe adhinanni doogo kayinni, wo'munnino wo'ma ikka hoogiro roore woyite dawate bikki deerra aje afamara dandaannoho.

Budunnihuno ikko yannannihu budu xaadooshshi horo afi'noho. Tuqu xaadooshshinni gobbate hobbaate kalaqannorena hunannore bade afatenni furgane assi'rate woy meessaneeto dirbannunni gatisate babbaxxitino qaafu adhinara kaa'lanno. Loosi'rate, assi'rate, ceate, mi'ne hee'ratenna dargunni darga millisate tuqu xaadooshshi manchi beettira bayira horo afi'noho.

Hundinni ka'e daggino dhagge leellishshanno garinni, budillaanchu tuqu xaadooshshi raganni roore beeqqo afi'nohu labbaa manchooti. Waareete darga leelle Harbee Gaaxita Haweeli Yaanaasete addi addi mashalaqqe abbannohunna macciishshannohu labbaaholla. Meentu macciishsha dandiirono, hedonsa hasaawunni beeqqe xawisate kaayyo hakkeeshshi geeshsha diafi'ranno. Ladera tini budillaancho ikkito meyata woffisatenni sa'inokkitanna dandoose kaddinota assite la'annote. Konni daafira, hee'noonni lophote deerri garinni tini budu lao yannitetenni soorrana hasiissannose.

Yannitte tuqu xaadooshshi doogga la'niro kayinni, yanna yannantenni meentu beeqqooshshe leddanni daggintanna hasiissannota Lade xawishshinni anafanni. Egennotenni lophitino Ameerika labbino gobbuwara nafa albi yannara odeessaanchimmate barera meentu beeqqo ajje leeltannota xawissanno. Ikkollana, xaa yannara kayinni hala'ladunni meentu beeqqanni kaajjado ikkinorena maafudamino adda reqeccishate bareende insa qote daannohu dino.



## Gafa Sase

### Tuqu Xaadooshshi Dana

Lade xawissanno garinni, yannillaanchu tuqu xaadooshshi addi addi daninni mashalaqqe tareessa dandaanno. Hakkuno, woraqatunniha, bubbennihanna interneetenniha ikkasi xawissanno. Woraqatunni mashalaqqe iillinshanni udiinnichi giddo gaazeexunna maxaaficho egennantinoreeti. Lamunku giddonni balanxe gaazeexunnihu mashalaqqe sayinsanni dani hiittoohoro la”ate wo’naallo.

Gaazeexu mashalaqge borrotenni sayisannoha ikke babbaxxitino yannanni lawishshaho barru barrunni, aganu aganunni, woy sasu aganinni fulara dandaannoho. Lawishshu gedera, Sidaamu Afiinni “Bakalcha” yaamame sasu agani giddo mitte hige fulanno gaazeexi egeennaminoho. Konni albaannino, “Luwa” yinannihunna “WAGS” yinanni gaazeexi Sidaamu Afiinni fulate dandiitino gaazeexuwa ikkansa Lade seekkite rosaanote xawissu.

Woraqatunniha tuqu xaadooshshe ikkitinoti wole maxaafichote. Maxaaficho, gaazeexunninte gede borrotenni mashalaqge tareessate tuqi-xaaddo ikkite mitte murantino yanna giddo fultannote. Fultannohuno, lamalatenni, aganunni, woggatenni, woy dirunni mitte higge ikkinohura kuusamino duduwo reqeccishshanno.

Sidaamu Afiinni lawishshaho kullanniri “Wogankenna Fichee” yitannori ficheetenna afuunna wogate simpoozeemera dirunni mitte higge fultannori qara qarareeti.

Wole widoonni, bubbete tuqu xaadooshshi danira kiirantannori raadoonetenna televizhiinete. Kuri tuqu xaadooshshi dani uminsa suudenna horo afidhinore ikkite duduwonna mashalaqqe iibbadotenni tuqissannoreeti. Mashalaqqenna duduwo iillishshanno doogono bubbetenni ikkinohura horoonsi'nanni udiinnichi ragaanni macciishshinanninna daa"antanni garinni hakkawoyintenni odo adhate woy rahote mashalaqqe afi'rate kaa'litannoreeti.

Raadoone mashalaqqe sayissannohu maccatenni calla macciishshine adhinanni garinniiti.

Raadoonetenni afi'nanni mashalaqqeno addi addita ikkite lawishshaho ayyarennita, fayyimmannita, giwirinnunnita, rosunnita, polotikunnitanna woleno konne lawannoreeti. Ayyarete mashalaqqe yinanni woyite xeenaa gananno woy arrishshanno woy gomichanno gara hegersatenni yannanna barra bade afe qorophate kaa'litanno. Fayyimma lainohunnino, dhibbu kaimanna taraawanno dooggara bande anfoonni garinni qaafu adhate lowo horo afidhino.

Wole, bubbennita tuqu xaadooshshi woy bitimaayyu xaadooshshi dana ikkitinoti televizhiinete. Televizhiine, ikkinorena ikkanni noore noo garinni fafowano ikko mule gobba giddoonninna gobbaanni ikkanni noore illetenni la'nanni duduwo anfara dandiissitanno udiinnichooti. Tini raadoonetenni roore woyyaawino garinni mashalaqqe tareessitannohura, huluullo ajishshanno tuqi-xaaddo danaati. Mannu minesi hee'renni hasiissanno mashalaqqe ikkadu garinni afi'rara dandaanno.

Televizhiinetenni sa'anno mashalaqqe addi addita ikkite lawishshu gedera gobbate giddoyidinna gobbayidi ikkito, rosu, giwirinnu, fayyimmatenna woleno konne labbanno hajo bubbetenni mitteegge sa'anno. Konni udiinnichinni yanna, ikkito, heeshsho, keeru woy hobbanke kalqoomu deerrinni maa labbannoro barru barrunkunni buuxatenna egeenono afi'rate dandiinanni.

Lawishshaho, Itophiyu televizhiine, Amaaru televizhiine, Wodiidi televizhiine, wolootuno addi addi afiinni mashalaqqe tareessitanno gobbate giddoonni egennantino tuqu xaadooshshi bueeti.

Wole tuqu xaadooshshi dana ikkitinoti kayinni, interneetetenni taje afi'nanninna sayinsanni doogooti. Konni garinni, mimmituwiinni odoo afi'nanninna mimmitoho odoo kullanni doogga giddo imeelenna feesi-buuke egennantinoreeti. Kuri lamenska horoonsi'ne mashalaqqe mimmituwiinni soorri'rate kompiyuterenna netiworke yinanniri giddetenni hasiisannoreeti. Kompiyutere, addi addi suuditanna danita ikkite ilekitirikete xaadooshshinni horoonsi'nanni udiinnichooti. Netiworke kayinni, ayyarete giddo illete leellannokki xaadooshshe ha'runsite udiinnichu ragaanni injo kalaqqanno xaadisaanchooti.

Interneetenniha tuqu xaadooshshi dana ikkitinoti feesi-buuke roore mobayletenni horoonsi'nannita ikkite dagi-xaaddo tuqu xaadooshshi hunda afamannorira kiirantannote.

Feesi-buuketenni, rahotenni addi addi dani odoo woy mashalaqqe adhanna aa dandiinannihura dancha yannillaancho xaadooshshu buichooti. Addi addihu mashalaqqete dani lawishshu gedera hoshshotenna galtinote hajo, ayyaanu barrinni sayinsannita dancha kaayyo halcho, tunceenyu ikkito, dinye, daddalu hajo, jaloomimmate dilgo, woleno konne lawannoreeti. Muleno fafowano noohu xu'e anjichinni xa ikkire mimmituwiinni afate qara yannitte xaadooshshu doogooti. Lade tenne egenno shotunni xawisate dandiitino Sidaancho odeessaancho ikkasenni lowo rosaano anga ganatenni baxillensa xawissu.





## Gafa Shoole

### Sidaamu Afi Tuqi-xaadooshshe

Lade yaatto garinni, tuqu xaadooshshi kalaqaminohu afuu noohuraatina sa”annohuno afuunniiti.

Konni kaiminni, Sidaamu Afi lophore balanxe heda hasiissuro Sidaamu Afi rosunniha, loosunnihanna xiinxallonniha ikkinku lemuu diri sainosi. Konne deerra iilli geeshsha, xaadooshshu deerrasino lexxanninna horoonsu raginni bowiranni lellanno. Xaa yannara, Sidaamu Afi borrotenninna coyi’rammetenni bowiranni daasi ledo amadame

hala'litino bowirre deerra iillano hoogiro ikkado  
tuqu xaadooshshi lopho leellishanni no. Kunino,  
borronnihu, bubbennihunna interneetete tuqi-  
xaadooshshi Sidaamu Afinni danchu deerrira no  
yaate dandiinanni. yite Lade foole qo'litu.  
Sidaamu Afihu tuqu xaadooshshi gaazeexunna  
maxaafichote dani boodunni wo'naalamanni nooho.  
Gaazeexu lopho sao maniidhinota ikkiturono,  
gafa sasu hunda xawinsi garinni doogote gattu  
gaazeexubba lawishshaho kayinsannireeti.

Maxaafichuwano ikkiro, bashiltino yaate xiiwannori  
ajirono wona xawinsiri ficheete qoleno afuunna  
wogate simpoozeemera fultannori kullannireeti.  
Bubbeta tuqi-xaadooshshi ragaanni, raadoonete  
hunda xaa yannara afantanno effemmete dani  
Furrati, Bansitinna Shaashamannenniti danchu  
deerrira nooreeti. Televizhiine lainohunni, muli  
yannara Wodiidi tuqi-xaadooshshi hunda fa'nante  
lamalatenni sase barra mitte saate finco loossanno  
yite hoo'litukkinni rosaano anga rabbi rabbi assitu.



## Gafa Onte

### Ladenna Tuqu Xaadooshshe

Lade odeessaancho ikkitinohu tuqu xaadooshshi ogimmani rosasenni ikkana, balanxe xawinsi garinni Sidaamaha umi ogetteeti yaate dandiinanni. Noose egenno deerrinni aju akkali ayirrisannosehu meyate worbimma konninni xawisateeti. Konninni kainohunni, Sidaamu dagara calla ikkikkinni wole dagarano assitanni noo owaante shiima

ikkitinokkihura qoqqowu deerrinni wo'munku tuqi-  
xaadooshshira qara massagaancho ikkite doorantino.

Konne assitanni heedhenni, Sidaamu Afii  
odeessaanchimma lophitaranna loossanni nooti  
Sidaamu Afii tuqi-xaaddo gikki yitara addi sharro  
assate aana no.

Lade worba odeessaancho ikkase deerrinni addi addi  
ragaanni konni golira bitimaayyu xaadooshshi lopho  
hardisate assitannorinni sa'e luphiima rosu deerrano  
iillate dandiitino. Rosose gobbate giddoonni rosatenni  
sa'e gobba widirano fulte rosase calla ikkikkinni  
hala'lado fullanke rosicho afi'rate lowo doogo  
ikkinosehura qara fullahaancho ikkate dandiitino.  
Konnira, tuqu xadooshshi raginni Oroppu gobbara  
marte fullankete roso rosse gudasenni Lade dottora  
ikkite maassantu.

Dottorcho Lade Eegatoti iillitino deerri addanka wole Sidaamu wedellanna seenne lowohunni kakkayisara dandiinota baalunku wodanchanno. Konne deerra iillate kaa'linosehu umisi tuqu xaadooshshinni afidhanno mashalaqqe ikkase ise umisenni coyidhanna macciishshinanni. Lawishshu gedera, gobba roso afi'rate horoonsidhinohu imeeletenni assitanno odoo soorri'rate ha'rinshonniiti. Ise calla ikkikkinni, gaazeexu widoonni, televizhiinete widoonni, imeeletenninna w.k.l tuqu xaadooshshubbanni loosono ikko roso afi'rara dandiinohu bacaho. Kuni leellishannohu, tuqu xaadooshshi horo tenne borronni calla xawinse tunqannikkita ikkaseeti.



